

VANHUS EFRAIM KATUNAKIALAINEN, JOOSEF HESYKASTIN OPPILAS

Diakoni Osmo Kurola

Keskitymme tässä alustuksessa Joosef Hesykastin yhden hengellisen lapsen, vanhus Efraim Katunakialaisen, elämään ja opetukseen. Esitys perustuu pääosin vanhus Joosef Vatopedilaisen kirjoittamaan kirjaan ”Obedience is Life. Elder Ephraim of Katounakia”, joka on ilmestynyt Vatopedin luostarin kustantamana kreikaksi vuonna 2001 ja englanniksi vuonna 2003.

Elämä maailmassa, muutto Pyhälle Vuorelle ja kilvoittelu Katunakiassa

Vanhus Efraim, alkuaan Evangelos, syntyi Ambelohorin kylässä vuonna 1912. Hänen isänsä oli nimeltään Ioannis (Papanikitas) ja äitinsä Viktoria. Hänen isoisänsä, Nikitas, toimi kylän pappina. Siten perheellä oli lujat kristilliset juuret, ja Evangelos ja perheen kolme muuta lasta saivat todellisen kristillisen kasvatuksen ja oppivat kristillisiä hyveitä jo varhain. Koulunsa päätettyään Evangelos yritti tehdä monenlaisia töitä, mutta kohtasi kaikkialla vastoinkäymisiä. Hän itse kertoi myöhemmin, ettei syy hänen vetäytymiseensä maailmasta ollut niinkään luostarikutsumus kuin hänen monien pyrkimystensä ja hankkeittensa epäonnistuminen. Tämä sai hänet miettimään syvällisesti tulevaisuuttaan ja käsittämään, että vain Jumala voi määrätä hänen elämänsä suunnan.

Ioannis Papanikitaksen perhe muutti lasten opiskelujen tähden Thivan (Theban) kaupunkiin, jossa pyhien isien kirjoituksiin perehtynyt Evangelos tapasi vierailevia munkkeja ja nunnia, mm. tulevat vanhuksensa Efraimin ja Nikiforoksen. Kun Evangelos oli ilmoittanut vanhemmilleen haluavansa ryhtyä luostarikilvoitukseen, pyhä Efraim Syyrialainen ilmestyi hänen äidilleen unessa ja sanoi: ”Se, mitä lapsesi on nyt päättänyt tehdä, on Jumalan tahto, ja siinä hän tulee onnistumaan.” Evangeloksella oli myös hyvät valmiudet siirtyä Athokselle, sillä hän harjoitti jo tuolloin Jeesuksen rukousta, teki maahankumarruksia, paastosi ja noudatti kuuliaisuutta.

Vanhuksen elämä Pyhällä Vuorella alkoi Katunakiassa 14. joulukuuta 1933. Hän liittyi Thivasta kotoisin olevien Efraimin ja Nikiforoksen veljestöön, ja tuohon Katunakian ”erämaan” veljestöön hän kuului lopun elämäänsä. Oltuaan jonkin aikaa kuuliaisuusveljenä Evangelos vihittiin viitankantajamunkiksi nimellä Longinos. Vuonna 1935 hänet vihittiin suureen skeemaan nimellä Efraim pyhän Efraim Syyrialaisen mukaan, jolle veljestön kappeli oli pyhitetty. Tässä vaiheessa Efraimin ohjaajavanhukseksi oli tullut isä Nikiforos, sillä isä Efraim oli jo siirtynyt pois ajallisesta elämästä. Seuraavana vuonna hänet vihittiin papiksi, mistä lähtien hänet tunnettiin Athoksella papa-Efraim Katunakialaisena.

Kilvoittelunsa alkuvaiheissa isä Efraim kohtasi kaikenlaisia vaikeuksia. Hän ei osannut kunnolla tehdä niitä kuuliaisuustehtäviä, käsitöitä ja muita käytännön toimia, joita vanhukset hänelle määräsivät. He suorastaan pitivät häntä hyödyttömänä. Mitäpä voisi kaksikymmenvuotias lukionsa päättänyt poika tietää kovasta ruumiillisesta työstä? Koska veljestö valmisti proforoiden valmistamisessa tarvittavia puisia sinettejä, työhön kuului monia voimaa kysyviä vaiheita: puiden kaataminen, karsiminen ja kuljettaminen muulien avulla kaukaa vaikeakulkuisista paikoista, runkojen sorvaaminen jalkasorvilla niin, että sinetit voitiin kaivertaa, ja lopuksi sinettien lastaus muulien selkään ja kuljetus satamaan. Kaikki tämä ei sujunut Efraimilta vaikeuksitta, ja niinpä isät saattoivat sanoa: ”Miksi ollenkaan tulit tänne, kun et osaa tehdä mitään?” Näissä tilanteissa Efraimilla oli tapana vastata: ”Antakaa anteeksi vanhus, rukoustenne avulla tulen oppimaan.” Vähitellen hän onnistuikin töissään ja osoittautui sittemmin hy-

vin taitavaksi nuorukaiseksi. Kertoessaan tästä hän joskus sanoi: ”Jumala valisti minua, ja pysyin vanhusten kanssa eläen kärsivällisyydessä.”

Yhtenä hankaluutena oli myös vanhus Efraimin ja vanhus Nikiforoksen lukutaidottomuus, minkä vuoksi heillä ei todennäköisesti ollut sellaista isien kirjoitusten tuntemusta, johon he olisivat voineet tukeutua oppilaansa ohjauksessa. Se, että hän luki patristisia teoksia ja tunsii niiden sisältöä, herätti hänessä itsekeskeisyyden ja itserakkauden himon hänen verratessaan itseään – oppinutta miestä – lukutaidottomiin vanhuksiinsa, jotka kaiken lisäksi nöyryyttivät häntä karkeilla sanoillaan. Hän kuitenkin tunnisti sisimmässään tuon himon ja huomasi, että pahalainen pyrki ruumiissa vaikuttavan synnin lain avulla sotimaan mielessämme olevaa Hengen lakia vastaan, kuten apostoli Paavali sanoo (ks. Room. 7: 23).

Ankara paasto ja raskas työ kävivät Efraimin voimille, niin että hän sairastui ja joutui pyytämään vanhukseltaan lievennystä kilvoittelusääntöönsä, lähinnä ruokavalioon. Tämä suostuikin siihen tietäessään Efraimin vilpittömyyden ja kuuliaisuuden, mutta totesi: ”Isät puhuvat paastoamisesta, valvomisesta ja rukouksesta, ja nämä nuorukaiset pyytävät ruokaa ja rukousta! Täähänkö suuntaan asiat nykyään ovat menossa?” Niin kuin varmaan monessa vastaavassa tapauksessa, kyseessä oli fyysisen heikkouden vaatima lievennys. Koska Efraimin pyrkimys Jumalaa kohti kuitenkin oli vilpitön, armo paljasti itsensä hänelle kouriintuntuvasti. Monesti rukouksen aikana – kuten kerran ehtoopalveluksen alkupsalmia luettaessa – hänen mielensä tempautui jumalallisiin korkeuksiin, missä hän sai kokea sanoin kuvaamattomia, ihmiskielin ilmaisemattomia asioita (vrt. 2. Kor. 12:3–4). Lisäksi hänessä alkoi jo nyt ilmetä selvänäköisyyden lahja.

Vanhus Efraim kuvaa tätä elämänvaihetta vanhustensa ohjauksessa seuraavasti: ”He olivat yksinkertaisia miehiä. Käsiyöt, jumalanpalvelukset, siinä kaikki. Kun tulin Pyhälle Vuorelle, etsin jotakin, vaikken oikein tiennytkään mitä. Päivisin teet työsi, öisin hengellisen ohjesääntösi. Tämä ei tyydyttänyt minua; halusin jotakin enemmän, jotakin korkeampaa. Vanhus Nikiforos oli hyvä ihminen, mutta hän ei pystynyt opastamaan kilvoittelijaa sille tielle, jota ei ollut itse kulkenut ja josta ei tiennyt mitään.” Hän jatkaa: ”Sen, mitä etsin, löysin vanhus Joosefissa. Siksi hän ensi kertaa tavatessamme sanoi minulle: ’Olen etsinyt sinua ja sinä minua.’ Vanhus antoi minulle rukousnauhan; hän antoi minulle rukouksen. Luuletteko, että pystytte nousemaan taivaisiin omin voimin? Jos luulette, olette harhateillä. Koettakaa löytää joku, joka osaa paljastaa teille pahalaisen ansat, joka osaa opettaa teille kuinka kohotaan taivaisiin. Vanhus Joosefiakin olivat opettaneet sekä vanhus Kallinikos että isä Daniel.”

Joosef Hesykastin oppilaana

Silloin, kun Efraim tuli tuntemaan Joosef Hesykastin, tämä eli Katunakian yläpuolella sijaitsevassa Pyhän Basileioksen skiitassa, joka kuuluu Suuren Lavran alaisuuteen. Tuossa erämaapaikassa vanhus Joosef harjoitti hesykastista kilvoitustaan. Ensimmäisen kerran Efraim meni tapaamaan häntä Nikiforoksen kanssa. Vanhus ei kysynyt Nikiforokselta Efraimin kyvystä suoriutua käsitöistä ja muista kuuliaisuustehtävistä, vaan tiedusteli: ”Papa-Nikiforos, onko Efraim kuuliainen?” Tämä hämmästytti Efraimia. Hän kertoo: ”Liikutuin siitä. Tunsin, että tässä vanhuksessa oli elämä ja armo, sillä en ollut kuullut tätä kysymystä keltään muulta. Onneksi isä Nikiforos ei estänyt minua käymästä Joosefin luona oppimassa patristista traditiota.” Niinpä Joosefin majalla käydessään Efraim löysi vastaukset kaikkiin kysymyksiinsä, koskivatpa ne ihmisen jumaloitumista tai käytännön keinoja hengellisessä sodankäynnissä demoneita vastaan.

Vanhus Efraim kertoi jälkepäin, että toisinaan hän oli miettinyt lähtevänsä isä Nikiforoksen

luota, koska ei löytänyt sieltä mitään hengellistä. Vanhus Joosef neuvoi häntä kuitenkin pysymään siellä nöyrin mielin ja lupasi auttaa Efraimia hengellisesti. ”Hän näki sisälleni, kaiken minusta. Hän kuvaili yksityiskohtaisesti, mitä minulle tapahtuisi aina elämäni loppuun asti. Nähdessäni nyt kaikkien näiden asioiden tapahtuvan, ymmärrän, millainen on Jumalan mies – millainen on pyhä ihminen”, Efraim sanoi.

Heti aluksi vanhus Joosef laati Efraimille hengellisen ohjelman. ”Aloita lausumalla Jeesuksen rukousta – ’Herra Jeesus Kristus, armahda minua’ – tunnin ajan. Kerro tästä kuitenkin vanhuksellesi, ettei näyttäisi, että teet sitä ikään kuin omasta tahdostasi.” Vanhus Nikiforos ei esellytkään Efraimia. Myöhemmin Joosef kysyi Efraimilta, noudattiko hän saamaansa ohjelmaa. Hän vastasi: ”Vanhus, kyynelvirrat virtaavat silmistäni tämän rukouksen myötä ja tunnen ilon sisässäni. Sydämessäni palaa tuli Kristukselle.” Näin Efraimille alkoivat Joosefin opastuksessa avautua hengellisen valppauden ja raittiuden salaisuudet, joiden kautta koittaa sydämen puhtaus ja jumalallinen valo.

Koska Efraim oli pappi, hänen oli mahdollista käydä usein Joosefin luona; hänellä oli tapana tulla skiitalle kolme, neljä kertaa viikossa jumalalliseen liturgiaan. Nousu Katunakiasta Basileioksen skiitalle oli jyrkkä, mutta Efraimin hengellinen into ja nuorekkuus auttoivat häntä jaksamaan. Usein hän joutui odottamaan skiitan ulkopuolella kiviäidalla istuen, kunnes veljet vanhuksen johdolla saivat rukoussääntönsä loppuun ja tulivat avaamaan portin, sillä vanhus Joosef noudatti sääntöään tinkimättä eikä antanut minkään ulkopuolisen häiritä sitä. Itse Liturgia toimitettiin toisaalta äärimmäisessä nöyryyden hengessä, toisaalta Jumalaa ylistäen – tapa, jonka myös vanhus Efraim omaksui ja jonka hän pyrki siirtämään sittemmin myös omille hengellisille lapsilleen.

Kun elämä Pyhän Basileioksen skiitassa ei enää ollut mahdollista, Joosef ja veljet muuttivat alemmaksi Pieneen Pyhän Annan skiittaan. Heidän oli suurella vaivalla rakennettava oma kilvoituspaikkansa asuttavaan kuntoon, missä isä Efraim auttoi heitä. Erityisen suuria ponnistuksia heiltä vaati Herran Edelläkävijälle Johannes Kastajalle omistetun kirkon rakentaminen, jolle sopiva paikka löytyi eräästä kalliosyvennyksestä.

Efraim vietti Pienellä Pyhän Annan skiitalla lähes kaksi kuukautta ja sai syvällistä opetusta hesykastisesta kilvoittelusta. Myöhemmin hänellä oli usein tapana painottaa, kuinka tärkeitä Joosef Hesykastin neuvot ja Jumalan armon kokemukset olivat hänen elämälleen tuolloin, kun hän sai elää vanhuksen kanssa ja olla hänen ohjauksessaan. Kuten edellä jo ilmeni, vanhus Joosef opetti Efraimia niin käytännön kilvoitteluelämässä kuin ”teoriassa” eli oli johdattamassa häntä Jumalan yhteyteen Pyhässä Hengessä sekä aktiivisen Evankeliumin käskyjen täyttämisen että rukouksessa tapahtuvan jumalallisten asioiden sisäisen katselun kautta. Kilvoittelu kiteytyy Herran oman esimerkin mukaisesti täydellisessä kuuliaisuudessa, joka johtaa pyhittymiseen. Niinpä – kenties juuri Pienellä Pyhän Annan skiitalla saamansa opetuksen vaikutuksesta – Efraimilla oli tapana usein toistaa: ”Kuuliaisuus on elämä, tottelemattomuus kuolema.”

Nuori pappismunkki Efraim ymmärsi kuuliaisuuden suuren merkityksen ja sovelsi sitä käytäntöön; hän piti alituisena velvoitteenaan kuuliaisuuden osoittamista sekä Joosef Hesykastille että vanhus Nikiforokselle. Hän ymmärsi, miten ihmisen syntiinlankeemuksen, turmeltuneisuuden ja kuoleman syy piili oman tahdon noudattamisessa ja tottelemattomuudessa Jumalaa kohtaan, kun taas Pyhän Kolminaisuuden toisen persoonan, Jumala Sanan, kuuliaisuus johti Kristuksen ristinkuolemaan ja ylösnousemukseen vapauttaen ihmisen kuolemaa tuottavasta oman tahdon orjuudesta ja itsensä ylentämisestä. Efraim ymmärsi, että tottelemattomuus luostarikilvoittelussa aiheuttaisi samanlaisen lankeemuksen, jonka Aadam ja Eeva kohtasivat paratiisissa.

Kun veljet myöhemmin kyselivät vanhus Efraimilta hengellisen edistymisen alkeista, hän kertoi seuraavan tapauksen. ”Vanhus Joosefin kanssa viettämieni kahden kuukauden aikana pääsin selville armosta sellaisena, kuin isät sitä kuvaavat. – – Puhdas rukous on tärkein edellytys. Rukoilin yksin keljassani ja käytin vanhukselta oppimaani menetelmää kootakseni mieleni sydämeen. Äkkiä tunsin kuin minua vastapäätä oleva seinä olisi auennut, ja sisään ilmestyi kolme hahmoa. Sieluuni tulvi sellainen rakkaus, että spontaanisti syleilin heistä keskimmäistä. Näky sai minut vakuuttumaan, että siinä oli Kristus kahden enkelin kanssa, mutta en silti pysty täysin kuvaamaan, mitä tapahtui tai mitä tunsin. – – Vaikka oli keskiyö, menin opettajani luo päästäkseni selville minulle ensi kertaa näin ilmenneestä salaisuudesta. Siitä huolimatta, että käyntini ajankohta oli sopimatonta, vanhus otti minut vastaan, syleili minua iloiten ja sanoi: ’Lapseni, tämä on ensimmäinen askelma. Tämä on armo. Vastedes armo vaatettaa sinut eri tavalla; edessäsi avautuvat toisenlaiset horisontit, pääset osalliseksi toisenlaisesta hengellisestä ravinnosta, toisenlaisesta rukouksesta. Monet munkit odottavat tätä vaihetta vuosia ja silti vain harvat saavat maistaa sitä. Sinulle Jumala kuitenkin on lahjoittanut sen näin nopeasti!’”

Vanhus Efraim kertoi kerran ohjaajastaan: ”Vaikka olin tavannut vanhus Joosefin aluksi käytännöllisesti katsoen pelkästä uteliaisuudesta ja hän oli paljastanut minulle kuka olin, en olisi voinut kuvitellakaan, että liittyisin häneen, jatkaisin hänen omaa perintöään ja maistaisin sitä, mistä isien kirjoituksissa luemme. Minun on tunnustettava, etten ole rakastanut – enkä pelännyt – ketään ihmistä niin paljon kuin tuota vanhusta, josta tuli ja joka oli elämäni ihanne sekä eläessään että poismenonsa jälkeen. Hän pelasti elämäni; pelkkä hänen muistamisensa veti minut pois harhateiltä ja johti hengellisen edistymisen tielle.”

Joosef Hesykasti nukkui pois Herrassa 15.8.1959 Uudella Skiitalla, jonne hän veljestönsä kanssa oli muuttanut ja jossa hän ehti asua elämänsä viisi viimeistä vuotta. Efraimilla oli edelleenkin tapana käydä vanhuksen luona, vaikkei hänen tarvinnutkaan enää toimittaa liturgioita, koska veljestössä oli nyt pappismunkkeja. Joosefin kuolinpäivänä hän oli taas menossa sinne, kun veljestöön kuuluva isä Athanasios tuli häntä vastaan hengästyneenä ja sanoi: ”Tule, vanhus poistui keskuudestamme Liturgian jälkeen.” Kuultuaan kuoleman yksityiskohdista Efraim totesi: ”Sehän on outoa; hän oli luvannut sanoa minulle jäähyväiset lähtiessään.” Isä Efraim oli melko hämmentynyt Joosefin kuolemaa seuranneina päivinä. Neljäntenäkymmenentenä päivänä hän oli keljassaan tekemässä käsityötä, kun huone täyttyi äkkiä hyvästä tuoksusta. Hän katsoi ympärilleen, suitsuttiko joku, muttei nähnyt ketään. Silloin hän muisti vanhuksen lupauksen ja ymmärsi, että tämä oli käynyt lupauksensa mukaan hyvästelemässä häntä. Myöhemmin vanhus Joosef ilmestyi Efraimille useasti unessa lohduttaen ja rohkaisten.

Vanhus Efraimin uusi veljestö

Ikääntyessään vanhus Nikiforos alkoi sairastaa dementiaa, joten hänestä tuli vaikea hoidettava skiitassa. Efraim kuitenkin palveli vanhustaan kärsivällisesti ja kuuliaisesti aina tämän kuolemaan asti 25.9.1973. Loppunsa lähestyessä Nikiforos pyysi Efraimin luokseen, kohotti käntensä taivasta kohti ja huudahti kolmesti: ”Jumala siunatkoon sinua!” ja jatkoi: ”Sinä et ole ihminen, vaan enkeli!” Näin Efraim sai palkkioksi suuren siunauksen, kuten hän itse totesi: ”Sain kaiken yhdellä kertaa, yhtenä könttänä.”

Myös Efraimin isä oli liittynyt vanhus Nikiforoksen veljestöön 86 vuoden iässä saaden munkiksi vihkimisessä nimekseen Job. Vastaavasti hänen äitinsä oli mennyt luostariin, jossa tämä osoitti niin hämmästyttävää mielen lujutta ja kärsivällisyyttä, että Efraimin käsityksen mukaan oli yltänyt pyhydessä jopa vanhus Joosefin mittoihin. Isän tulo itse asiassa lisäsi Efraimin koettelemuksia entisestään, sillä Job ja Nikiforos, kaksi vanhaa, ”kärtyisää” ja sairasta miestä, eivät tulleet toimeen keskenään ja olivat mustasukkaisia toisilleen, kun Efraim osoitti

huolenpitoaan jommallekummalle heistä. Niinpä vanhuksella oli tapana myöhemmin varoittaa oppilaitaan ottamasta lähelleen sukulaisia pelkässä hoitotarkoituksessa. Toisaalta hän oli suunnattoman iloinen siitä, että hänen hyveelliset vanhempansa olivat omaksuneet enkelielämän.

Isä Nikiforoksen kuoltua Efraimin elämä kuuliaisuusveljenä loppui, kun taas hengellisenä isänä se alkoi. Vanhus Joosefin tahdosta hän otti vastuun veljestön ohjaajana Nikiforoksen jälkeen. Hän ei kuitenkaan ”tyrkyttänyt” itseään ohjaajaksi kenellekään, vaan odotti aina aloitetta oppilaalta. Vähitellen hänen luokseen jäi nuoria kilvoittelijoita, ja vuoteen 1980 mennessä hänen veljestönsä oli muotoutunut. Hän opetti heitä lakkaamatta, mutta samalla myös oppi heiltä itse. Vanhuksen tarkkaavaisuus, hänen itsekieltämyksensä ehdottomuus ja perusteellinen ahkeruutensa avasivat oven jumalalliselle armolle. Armon läsnäolo hänessä ei kuitenkaan ollut satunnaista, vaan pikemminkin jumalallisen valaistumisen pysyvä tila, joka suodaan niille, jotka täydestä sydämestään ottavat kantaakseen Herran ristin. Näin vanhuksen kohdalla toteutui apostoli Paavalin sana: ”Jos olemme hänen kanssaan kuolleet, saamme hänen kanssaan myös elää” (2. Tim. 2:11).

Vanhus Efraim luonnollisesti rakasti kaikkia, mutta erityisesti hänen myötätuntonsa kohdistui köyhiin ja heikkoihin. Hän jakoi omastaan kaikille tarvitseville, varsinkin köyhille Pyhän Vuoren isille, joiden tiesi kärsivän puutetta, noudattaen Kristuksen käskyä: ”Anna jokaiselle, joka sinulta pyytää, äläkä vaadi takaisin siltä, joka sinulta jotakin vie” (Luuk. 6:30). Vaikka hän arvosti kaikkia Pyhän Vuoren igumeneja, hän kunnioitti ja rakasti erityisen paljon Simonopetran vanhus Emilianosta ja hänen veljestöään. Kun vanhus Efraim sairasti, Gregorioksen luostarin isät auttoivat ja tukivat häntä, mistä hän oli hyvin kiitollinen heille ja heidän igumennilleen isä Georgiokselle.

Vuoden 1996 lopussa vanhus Efraim sai halvauskohtauksen, minkä seurauksena hän menetti liikuntakykynsä ja jäi vuoteenomaksi. Hänen tilansa pysyi tällaisena noin puoleltoista vuoden ajan. Helmikuun 14. päivänä – gregoriaanisen kalenterin mukaan helmikuun 27. päivänä – vuonna 1998 hän jätti henkensä Herran haltuun, jota oli kuuliaisesti palvellut ja täysin sydämin rakastanut nuoruudestaan asti. Hänen kuolinpäivänään Kirkko vietti kaikkien askeesissa kirkastuneiden isien muistoa kuin merkkinä siitä, että jumalallinen kaitselmus liitti hänet kaikkien autuaiden jumalankantajaisien joukkoon. Taivaallisissa majoissa tuo siunattu vanhus sai kohdata hänelle rakkaat athoslaiset pyhät isät, erityisesti Joosef Hesykastin.

Vanhus Efraimin opetuksia

Vanhuksen opetuksista voitaisiin luonnollisesti puhua pitkään, mutta tässä tarkastelemme lyhyesti vain kahta: kuuliaisuutta ja lakkaamatonta rukousta.

Vanhus sanoo: ”Kuuliaisuus saa aikaan kaiken; se vetää puoleensa armon. Pieninkin tottelemattomuus ohjaajavanhusta kohtaan taas karkottaa armon. Kaikki himot paranevat vähitellen kuuliaisuuden kautta. Vihkimykset, paasto ja askeettiset harjoitukset eivät pelasta – vain kuuliaisuus pelastaa. Se saa aikaan ihmeitä. Kuuliaisuus on rukouksen lähde ja rukous puolestaan armon, kyynelten, jumalallisen valaistumisen ja palavan innon lähde.” On selvää, että vanhus puhui näin omakohtaisen kokemuksen antamalla varmuudella. Hän korosti kuuliaisuutta myös tienä aitoon ja syvään katumukseen.

Efraim jakoi kuuliaisuuden kolmeen tasoon. Hän sanoi: ”Ensiksikin, olen kuuliainen, jotten tulisi tottelemattomaksi, sillä kuuliaisuus on hengellisen elämän peruseriaate, perustotuus. Itse Vapahtajamme oli meille esimerkkinä kuuliaisuudesta.” Tässä vanhus ilmeisesti viittaa

sellaiseen kuuliaisuuteen, jota noudattamalla munkki ikään kuin luonnostaan, ”automaattisesti”, täyttää kaikki ohjaajavanhuksen ja veljien käskyt. ”Toiseksi, olen kuuliainen ansaitakseni palkkani. Tämä taso on parempi kuin ensimmäinen, muttei täydellinen.” Tässä kuuliaisuus on siis käskyjen täyttämistä ja sen palkkiona on erilaiset Jumalan antamat lahjat, joista edellä mainittiin. ”Kolmanneksi, olen kuuliainen kiintymyksestä ja rakkaudesta käskyn antamaa vanhusta kohtaan, sillä hän on Kristuksen asemassa. Vanhus on Kristuksen ääni. Kuuliaisuutemme hänelle siirtyy näin Herrallemme.” Tämä on kuuliaisuuden korkein taso.

Isä Efraim kysyy ensin retorisesti ja vastaa sitten: ”Entäpä, jos vanhuksen käsky on väärä? Vaikka se olisikin väärä, Jumala kääntää sen hengelliseksi hyödyksi kuuliaisuuden hyveen ansiosta. Vanhus Joosefilla oli tapana sanoa: ’Oletetaan, että käsky vie harhaan. Joka tapauksessa se kääntyy hyväksi sitä noudattavalle, nimenomaan hänen kuuliaisuutensa ansiosta.’ Sitä paitsi mitä enemmän omistaudut vanhuksellesi ja luotat häneen, sitä vähemmän sinulla on erimielisyyksiä hänen kanssaan.”

Kuuliaisuuden ohella vanhus Efraim piti tärkeänä rukousta, toimihan se lakkaamatta hänen sydämessään. ”Sen lisäksi, että noudatat vanhuksesi tahtoa, toista Jeesuksen rukousta. Mitä enemmän näin teet, sitä paremmat ovat tulokset. Kun ryhdyt rukoilemaan lakkaamatta, voit aluksi tuntea uupumusta, mutta vähitellen ilmaantuvat kyyneleet. Ensin ne ovat kyyneleitä, jotka puhdistavat sielua, mutta myöhemmin ne kumpuavat rakkaudesta. Lopulta rukous johtaa sinut tilaan, jossa näet luomakunnan sanomattomassa kauneudessa; kun sielusi pyhittyy tuon rukouksen kautta, näet luonnon uppoutuneena sanomattomaan iloon. Koko luomakunta rukoulee silloin kanssasi.” On muistettava, että tässä vanhus puhui omasta kokemuksestaan, ja se, mitä hänelle tapahtui rukouksessa, ei välttämättä tapahdu kaikille samalla tavoin. Armo toimii eri ihmisissä eri lailla, ja isät vertaavatkin sitä veteen, jota annetaan kasveille. Vaikka vesi on samaa kaikille, kasvien tuottamat kukat ja hedelmät ovat erilaiset lajista riippuen. Vanhus neuvoi myös ”maailmassa” eläviä harjoittamaan Jeesuksen rukousta – aluksi vaikkapa puoli tuntia iltaisin – ja vakuutti sen kantavan hedelmää hyvin nopeasti.

Tapatumia vanhus Efraimin elämästä

Niistä monista erikoisista tapauksista, joista vanhuksen lähipiiriin kuuluvat ovat kertoneet, mainittakoon seuraavat.

Vanhus kertoi eräälle pappismunkille, jolle hän uskoutui monissa asioissa, kokemuksistaan pyhän liturgian toimittamisessa. Jumala soi hänen nähdä, miten armo todella muutti Pyhät Lahjat Kristuksen Ruumiiksi ja Vereksi. Armo ”avasi hänen silmänsä” lahjojen pyhittämisen jälkeen monta kertaa niin, että hän sai katsella itse Kristusta diskoksella. Ja kun tuli aika leikata Karitsa osiin, hän ei kyennyt pidättelemään kyyneleitään. Armo näytti hänelle Kristuksen sillä hetkellä sellaisena kuin Hänet on kuvattu suuren perjantain hautakuvassa. Hänen kyyneleensä kastelivat antiminssin, joka oli kuin veteen upotettu. Samalla hän näki molemmilla puolillaan enkelit toimittamassa Liturgiaa hänen kanssaan.

Liturgian aikana vanhus Efraim joutui usein hurmoksiin seisoen alttarin edessä liikkumatta ja hiljaa. Kerran hän jätti sanomatta papille kuuluvan lauselman, niin että laulun loputtua kirkkoon tuli hiljaisuus. Silloin isä Nikiforos tuli alttariin ja töytäisi häntä. Efraim palasi tajuihinsa ja toimitti Liturgian loppuun, mutta pyysi Nikiforokselta jälkepäin, ettei tämä enää tois-taisi menettelyään. Toisaalta hän pelkäsi, että palatessaan äkisti aineelliseen todellisuuteen hän tekisi jonkin pahan virheen pyhän palveluksen toimittamisessa; toisaalta töytäisy myös keskeyttäisi jumalallisen tilan, jossa hän oli. ”Näin suuren enkelijoukon kulkevan ylös ja alas veisaten Jumalalle sanoinkuvaamattomia ylistysveisuja”, vanhus kertoi kokemuksestaan.

Kerran vanhus Joosef Vatopedilainen saattoi isä Efraimin Tessalonikiin, jossa tämä sai hoitoa sairauteensa. He kävivät siellä myös erään hurskaan perheen luona, jossa heidät otettiin iloiten vastaan ja heille osoitettiin suurta vieraanvaraisuutta. Perheen pikkutyttö hyöri innokkaasti Efraimin ympärillä ja kutsui tätä vanhemmista miehistä usein käytettävällä hellittelynimellä ”pappous”, joka tarkkaan ottaen merkitsee ”isoisä”. Vanhus siunasi hänet iloisesti ja sanoi: ”Jumala siunatkoon sinua Khrysovalantini.” Tyttö vastasi: ”Mutta minun nimenihän on Maria, pappous.” Vanhus ei kiinnittänyt tähän mitään huomiota, vaan käytti samaa nimeä joka kerta, kun Maria vierailun aikana tuli hänen lähelleen. Vartuttuaan aikuiseksi Maria ryhtyi luostarikilvoitukseen ja hänelle annettiin nunnaksi vihittäessä nimeksi Khrysovalanti. Näin vanhus selvänäkemisen lahjallaan oli tiennyt tästä jo vuosia aiemmin. Vastaavanlaisia tapauksia sattui monia.

Kun eräs viitankantajamunkki tuli vihkimyksensä jälkeen ottamaan vanhukselta siunauksen, tämä paljasti hänelle, että hänellä itse asiassa oli pieni veli taivaassa, jonka rukouksien avulla hänestä oli tullut munkki. Viitankantaja oli hämmennyksissään, sillä perhe ei ollut koskaan kertonut hänelle mitään kuolleesta veljestä. Kun hänen isänsä sitten vieraili luostarissa, hän kertoi, että perheeseen oli todella ennen tätä munkiksi vihittyä syntynyt poika, joka oli elänyt kasteen jälkeen vain lyhyen ajan.

Vanhus opetti kuuliaisuutta samalle munkille seuraavasti. Hän ojensi tälle lasin ja sanoi: ”Tuo minulle puoli lasillista vettä.” ”Kuten siunaatte, isä”, munkki vastasi. Saatuaan lasin Efraim käski: ”Kaada se maahan!” Munkki seiso paikallaan tyrmistyneenä eikä tehnyt mitään. Vanhus toisti vakavana: ”Etkö kuullut, kaada se maahan!” Munkki teki työtä käskettyä ymmärtämättä vanhuksen komentoa. Silloin vanhus antoi hänelle läimäyksen ja sanoi: ”Oletko tullut hulluksi, poika, kun kaadoit veden lattialle?” Silloin munkki ymmärsi ja sanoi: ”Antakaa anteeksi, vanhus!” Tässä oli se, minkä vanhus halusi kuulla. Hän vastasi lempeästi: ”Antakoon Jumala anteeksi sinulle, lapseni. Saat siunaukseni. Jos olisit sanonut: ’Mutta vanhus, tähän käskitte minun kaataa veden’, vaivannäkösi olisi valunut hukkaan.” Näin isä Efraim ikään kuin ”väänsi rautalangasta” tälle munkille, mitä kuuliaisuus todella on.

Poismenonsa jälkeenkin vanhus on ojentanut ja lohduttanut Athoksen isiä heidän hengellisessä taistelussaan. Kun eräs vanhus koki ankaria hengellisiä koettelemuksia, hän näki Efraimin, joka ylenpalttisen, luomattoman valon ympäröimänä sanoi hänelle: ”Ristin kautta tuli ilo kaikkeen maailmaan.” Nämä sanat kuultuaan hänen sieluunsa virtasi sanoinkuvaamaton ilo.

Lopuksi

Vanhus Efraimia on Pyhällä Vuorella kuvattu autuaaksi. Hän ei ainoastaan tutkinut isien opetuksia, vaan toteutti ne käytännössä mahdollisimman tarkasti. Erityisesti häntä ohjasi Joosef Hesykasti. Voidaan sanoa, että kuuliaisuutta ehdoitta noudattavasta Efraimista tuli eräänlainen kuuliaisuuden ”ikoni” Athoksella. Hänen yksinkertaiset, omista kokemuksista nousseet opetuksensa näyttivät sekä Pyhän Vuoren kilvoittelijoille että maailmassa eläville tietä katumukseen, mielenmuutokseen. Hän ei kuitenkaan noudattanut Jumalan käskyjä orjan tavoin, vaan rakkaudesta Jumalaan. Kristuksesta tuli hänen elämänsä ja kaiken toimintansa keskipiste. Vanhus osoittautui suureksi Jumalan edessä, sillä ”sitä, joka noudattaa lakia ja niin opettaa, kutsutaan taivasten valtakunnassa suureksi” (Matt. 5:19).